

довготривалою генералізуючою функцією маскулінативів в обох мовах, а також загалом можливістю повної нейтралізації статі в таких лексемах.

*Abstract.* The article is devoted to the study of the ways of neutralizing gender-colored units in English and French. Using the material of English and French languages, the author establishes the regularities of the process of neutralization and interprets the scope of the concept of "feminitive", as well as characterizes the problem of gender asymmetry. The study identifies and explains the limitations that may arise in the process of neutralizing gender-colored units. The study mainly uses the analysis of lexical units to identify the most common ways of forming gender-neutral units instead of femininitives in English and French.

*Keywords:* feminitive, gender, neutralization, gender asymmetry.

## СПИСОК ЛІТЕРАТУРИ

1. Шевченко З. В. Словник гендерних термінів. Черкаси: видавець Чабаненко Ю., 2016. 336 с.
2. Архангельська А. *Femina cognita*. Українська жінка у слові й словнику. *Серія «Студії з українського мовознавства»*. Київ: Видавничий дім Дмитра Бураго, 2019. 444 с.
3. Собецька Н. В. Вживання фемінітивів як прояв гендерної культури. *Young Scientist*. 2016. № 12.1(40). С. 375–378.
4. Васильєва Л. П. Маскулінність і фемінність у мові (на матеріалі слов'янських та неслов'янських мов). *Слов'янський збірник*. 2017. № 21. С. 141–156.
5. Pleško M. La féminisation linguistique en milieu francophone. *Romanica Olomucensia*. 2012. № 24.2. P. 151–158.

УДК 82.09:7

## ПРОБЛЕМА КЛАСИФІКАЦІЇ ХУДОЖНЬОЇ ДЕТАЛІ В ЛІТЕРАТУРІ

*Є. Л. Яцюк, В. М. Манакін*

*Анотація.* У пропонованому дослідженні розглянуто поняття художньої деталі та висвітлено актуальність проблеми її класифікації. Методологічною основою роботи є методи порівняння, синтезу та аналізу. За основу взято роботи таких науковців: Г. Авсентьева, В. Кухаренко, А. Єсін, Л. Чернець, І. Щирова та ін. Аналіз наявних досліджень показав, що художня деталь виступає незамінним інструментом у створенні художнього образу та дає змогу окреслити і виділити індивідуальний стиль автора твору. Неоднозначність поняття феномену художньої деталі в літературі та можливість розглядати його із різних поглядів дає можливість дійти висновку про комплексність цього явища та передбачає його подальший розгляд.

*Ключові слова:* художня деталь, імпліцитна художня деталь, характерологічна художня деталь, функціонально-семантична класифікація.

**Вступні зауваження.** Феномен художньої деталі – це важлива частина різних видів творчості, включно з живописом та мистецтвом слова. На сучасному етапі розвитку лінгвістики феномен деталі в художньому тексті розглядається як один із ключових механізмів розпізнавання індивідуального стилю автора. Актуальність проблеми художньої деталі підтверджується не лише її складністю, а й значимістю ролі цього явища як для автора, так і для читача. Існування цього явища нерозривно пов'язане з неможливістю охопити описуваний предмет цілком і, як наслідок, необхідністю передати отриману частину так, щоб читач отримав образ явища загалом.

Поширеність цього феномену гіпотетично обумовлена і здатністю активувати уяву читача, збагачувати його асоціативне мислення. Багатогранність поняття явища художньої деталі дає можливість розглядати його з різних поглядів, що могло б пояснити різноманіття його визначень, класифікацій, характеристик, завдань та сфер ужитку. Отже, феномен художньої деталі служить незамінним інструментом для стиснення ідеї та її подальшого розкриття читачем.

Значний внесок у дослідження цього феномену було зроблено І. Щировою, Л. Чернець, А. Єсіним, В. Кухаренко та іншими. Вони розглянули проблему художньої деталі з різних векторів аналізу і запропонували численні визначення та класифікації цього явища, що можуть використовуватися під час аналізу того чи іншого твору. На сучасному рівні розвитку наукової думки не існує єдиної думки щодо визначення, класифікації та сфер ужитку цього

явища. Це дає змогу дійти висновку про комплексну сутність і багатогранність цього явища та передбачає його подальший детальний розгляд.

Згідно з Collins Online Dictionary, слово ‘detail’ означає «другорядний аспект, що протиставлений центральному». Навіть на цьому етапі розгляду проблеми художньої деталі можна дійти висновку, що увага буде привернена до додаткових, прихованих аспектів основного [8].

Г. Авксентьєва трактує поняття художньої деталі як «мікрообраз у структурі літературного твору, який характеризується багатством і глибиною змісту, що залежно від своєї функції в тексті має здатність переростати в образотворчий символ» [1].

Різноманіття підходів до розгляду проблеми художньої деталі дало основу для численних класифікацій цього явища в літературі. Згідно з О. Пасечник, функціонально-семантична класифікація цього явища у новій когнітивній парадигмі, запропонована дослідницею І. Щировою, становить особливий інтерес для дослідження цього феномену. Ця класифікація передбачає поділ художніх деталей за естетичним потенціалом, що пов'язаний із характером семантичного перетворення мовних одиниць, на дві групи: констатуючі та ті, що імплікують [5, с. 75] (рис. 1).



Рис. 1 – Класифікація художніх деталей за І. Щировою

Констатуючі деталі, зі свого боку, діляться на емоційно нейтральні (надають картині достовірності) та емоційно забарвлені (формують емоційно-оцінне ставлення автора до подій, що описуються). Емоційно забарвлені деталі зазвичай створюються за допомогою лексичних одиниць, які реалізують свої загальноприйняті значення. Згідно з поданою класифікацією обидва підтипи за функціями спрямовані на комплексне зображення подій та образів, що описуються у творі.

М. Березняк пропонує розширений філологічний підхід до проблеми класифікації художньої деталі. Дослідник вважає, що художня деталь має більший семантичний потенціал, ніж його оточення, та є елементом текстуального рівня. Функціонування цього стилістичного прийому нерозривно пов'язане з особливостями вербально-матеріальної актуалізації та роллю, яку відіграє деталь у ієрархічній образній системі тексту. Така комбінація параметрів передбачає поділ на констатуючі, імпліцитні та репрезентативні художні деталі. Констатуючі дета-

лі використовують лексичні одиниці у їх загальноприйнятих значеннях та створюють ефект правдоподібності. Імплицитні деталі характеризуються актуалізацією більше, ніж однієї лексичної одиниці, та ставлять за мету висвітлення взаємозв'язку між образами. Репрезентативні деталі комбінують елементи тексту, що мають не менше двох значень лексичних одиниць одночасно. Ця різновидність має на меті розкрити інформацію, що міститься у підтексті [2, с. 14] (рис. 2).

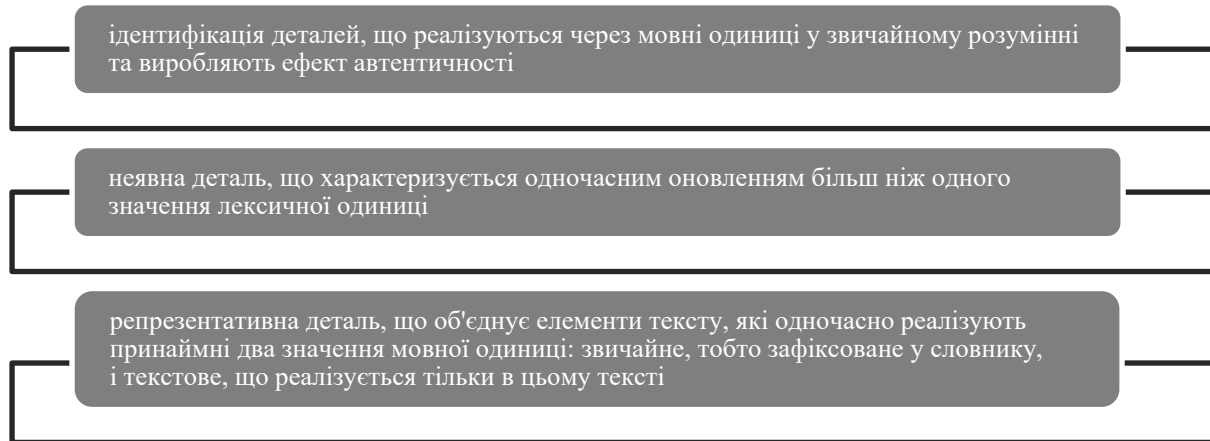


Рис. 2 – Типи деталей

Л. Чернець пропонує ділити деталі відповідно до стилю літературного твору. Дослідник стверджує, що класифікація деталей співпадає із структурою об'єктивного світу, що охоплює події, поведінку й образи героїв, пейзажі та ін. [3, с. 294].

Г. Поспелов закликає ділити деталі на три основні групи: тематичні (деталі, які використовуються для зображення побуту), композиційні (ті, які формують композицію твору) та стилістичні (деталі стилю) [6, с. 221].

Перспективною для численних досліджень вважається і класифікація, розроблена В. Кухаренко. Взявши до уваги функціональне навантаження у тексті, вчена пропонує ділити художні деталі на описові, уточнювальні, характерологічні та імплицитні (рис. 3).

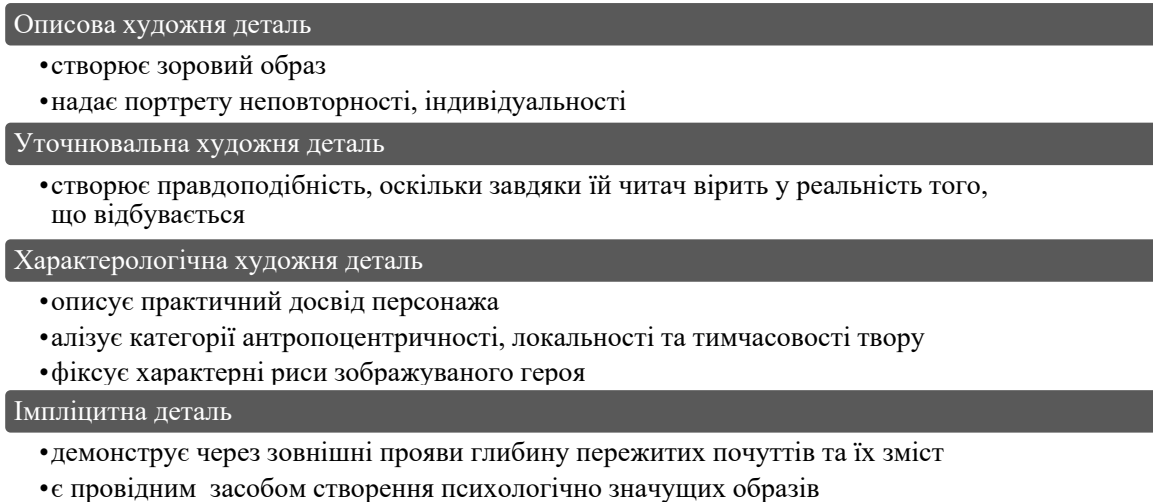


Рис. 3 – Характеристика художньої деталі за В. Кухаренко

Роль описових деталей є непрямою та має на меті створення відчуття фізичної досяжності описуваних предметів читачем. Уточнювальні деталі беруть непряму участь у створенні образів та звертаються до спільного досвіду автора та читача. Характерологічні деталі прямо формують образ та ставлять за завдання неодноразово наголосити на деяких рисах, що притаманні образу. Це дає читачеві відчуття співпраці з автором твору. Імплицитні деталі використовуються опосередковано та утворюють зв'язки між персонажами або персонажем та реальністю [4, с. 110].

А. Єсін розрізняє зовнішні та психологічні художні деталі. Він стверджує, що зовнішні деталі можна поділити на три групи: портретна, пейзажна та предметна. Вони допомагають створити образ, атмосферу, оточення та інші зовнішні компоненти, водночас психологічні деталі мають на меті розкрити внутрішній світ героїв. Варто зазначити, що всі ці підтипи деталей можуть одночасно виконувати роль психологічних індикаторів, що несуть інформацію про душевний стан героїв [7, с. 75] (рис. 4).

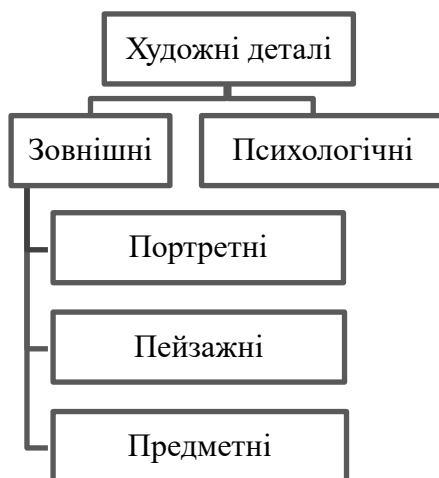


Рис. 4 – Класифікація художніх деталей за А. Єсіним

Як ми можемо побачити, вчені пропонують різні підходи до розгляду проблеми класифікації художньої деталі в літературі та виділяють їх численні різновиди та назви. Різноманіття наявних класифікацій визначають комплексність та неоднозначність цього стилістичного прийому. Хоча роль цього явища у літературному творі важко переоцінити, адже без його використання неможливо повністю та цілісно створити та описати образ або зобразити ставлення автора до героїв і подій, що змальовуються. Аналіз робіт передбачає інтегрований підхід та закликає розглядати різні класифікації, комбінуючи їх (якщо потрібно), задля того, аби досягти найповнішого розуміння твору.

*Anotation:* This research considers the notion of artistic detail and highlights the validity of its classification issue in literature. The methodological ground of this work is based on comparison, synthesis and analysis. We took as the basis the works of such scientists as H. Avksentieva, V. Kukhareenko, A. Yesin, L. Chernets, I. Shchyrova, etc. The analysis of present researches has showed, that artistic detail serves as an irresistible tool for the creation of an artistic image and gives a possibility to describe and highlight author's individual manner of writing. The ambiguity of the artistic detail phenomenon and perspective of its consideration from different points of view gives the possibility to rich the conclusion that this phenomenon is complex and calls for further consideration.

*Keywords:* detail, implicit, characterological, functionally-semantic classification.

#### СПИСОК ЛІТЕРАТУРИ

1. <https://www.collinsdictionary.com/dictionary/english/detail>
2. Авксентьєва Г. Функціонування терміну художня деталь в літературознавстві. URL: [http://histans.com/News/20130601001611/20130601001611\\_1.pdf](http://histans.com/News/20130601001611/20130601001611_1.pdf)
3. Пасечник О. Основні підходи щодо класифікації художньої деталі. URL: <http://dspace.onua.edu.ua/bitstream/handle/11300/15247>
4. Березняк М. А. Функции художественной детали в англоязычной прозе: автореф. канд. филол. наук. Одесса, 1985. 18 с.
5. Введение в литературоведение: учебное пособие / под ред. С. В. Чернец Москва: Высшая школа. 2004. 680 с.
6. Поспелов Г. Н. Введение в литературоведение. Москва: Высшая школа. 1988. 528 с.
7. Кухаренко В. А. Интерпретация текста: учеб. пособие для студентов пед. ин-тов по спец. № 2103 «Иностр. яз.». 2-е изд., перераб. Москва: Просвещение, 1988. 192 с.
8. Есин А. Б. Принципы и приемы анализа литературного произведения. Москва: Флинта: Наука. 2003. 175 с.